

Nye teknologier og ændrede arbejdsformer fordrer nye måder at kommunikere på, men universiteterne følger ikke med, og det volder problemer for de studerende. Asterisk har talt med professor Brian Street fra King's College om, hvordan studerende og universiteter overkommer kommunikationskløften.

DEN GODE OPGAVE FINDES IKKE

Viden er ikke, hvad den har været. Eller rettere: Forholdene for produktion og bedømmelse af viden er nogle helt andre end tidligere. Universiteterne har ikke længere monopol på at producere og vurdere viden, og også på arbejdsmarkedet har forholdene for viden ændret sig. Arbejdet udføres ofte i teams på tværs af afdelinger, og viden cirkulerer derfor mellem alle medarbejdere. Det kræver, at de i højere grad end tidligere mestrer en bred vifte af kommunikative færdigheder, når forslag og beslutninger skal præsenteres, diskuteres og vurderes.

På uddannelsesinstitutionerne er det imidlertid de traditionelle kommunikationsformer, der er i højsædet. Ikke mindst på universiteterne, hvor det, der tæller, er tekst. Uddannelsesinstitutionerne har ikke været gode nok til at følge med samfundets krav om alsidige kommunikative kompetencer, fortæller professor Brian Street fra King's College i London, som for nylig lagde vejen forbi Danmarks Pædagogiske Universitet for at undervise et hold ph.d.-studerende i akademisk skrivning.

Mod en ny kommunikationsorden

Brian Street er en af grundlæggerne af 'New Literacy Studies'; en antropologisk tilgang til fænomenet skriftlighed. Han har i flere år forsket i skriftlighed på videregående uddannelser og støder gang på gang på en problematisk modsætning: "Mens uddannelsessystemet stadig underviser i gammeldags afkodning af tekst, bolttrer eleverne sig i cyberspace, hvor de anvender et væld af udtryksformer i forskellige sammenhænge."

"De studerende oplever ofte, at en bestemt måde at skrive på giver topkarakter i et fag og bundkarakter i et andet."

Simpel tekstafkodning stemmer dårligt overens med begrebet 'the New Communicative Order', som ifølge Brian Street dækker over fremkomsten af mange nye måder at udtrykke sig og kommunikere på, for eksempel har vi i de senere år lært at 'google'. Især børn og unge udtrykker sig ikke kun mundtligt og skriftligt, men også kropsligt, visuelt og virtuelt på for eksempel computerkeyboards, webcams og i weblogs.

Men universiteterne halter bagefter den nye kommunikationsorden og holder fast i, at der er én rigtig måde at kommunikere på, nemlig den akademiske skrivning. Det er i hvert fald idealet. Men

Brian Streets forskning peger på, at der ikke findes et sæt fælles skriveretningslinjer for, hvordan man skriver akademisk. Tværtimod oplever de studerende ofte, at en bestemt måde at skrive på giver topkarakter i et fag og bundkarakter i et andet. Desuden er det sjældent muligt for underviserne at beskrive, hvad der skaber en god akademisk tekst. Som en underviser udtaler: "Jeg ved, hvordan en god opgave ser ud, når jeg ser den, men jeg kan ikke forklare, hvordan man skriver den."

Den usikkerhed skaber forståeligt nok en vis forvirring hos de studerende: "Det sværeste er at finde ud af, hvordan jeg skal skrive i de forskellige fag. Det virker, som om alle undervisere vil have noget forskelligt."

Den gode opgave

Men der må vel være konsensus om akademisk skrivning? Ifølge Brian Street er det tvivlsomt. Hvad der vurderes som en god akademisk opgave, afhænger nemlig af de forskellige fags vidensfelter. Hvert fag har sine primære vidensressourcer og måder at behandle og bedømme viden på – og også sine stride om, hvordan man som forsker genererer ny viden. Inden for antropologien er der eksempelvis en gammel fejde om, om forskeren i felten må interagere med sine omgivelser, eller om han skal være en 'flue på væggen'. Tilgangen til viden har stor betydning for den akademiske formidling. Men mange undervisere er ikke tilstrækkeligt bevidste omkring denne forskel, fordi de ofte sidder med én form for viden isoleret fra andre fag, fortæller Brian Street.

Efter hans opfattelse findes der tre dimensioner af akademisk skrivning, der hver især repræsenterer en bestemt holdning til, hvordan man underviser de studerende i at skrive akademisk:

- Den første ser akademisk skrivning som **et sæt faste skrivefærdigheder** med vægt på sproglige overfladefænomener som stavning, tegnsætning, grammatik og kohæsjon. Akademisk skrivning er firkantet sagt noget, man lærer i universitetets skrivecenter.
- Den anden dimension ser akademisk skrivning som **et kulturelt anliggende**. Tanken er, at et universitet har en bestemt kultur. For at skrive akademisk skal de studerende tilpasse sig universitetskulturen.
- Den tredje dimension ser akademisk skrivning som **en social praksis**. Her er der ikke tale om en fælles universitetskultur, men om mange forskellige områder og retninger på det enkelte universitet med hver deres måde at formidle på. Her tager den gode akademiske tekst højde for den fagspecifikke viden og dens primære tekstgenrer.

HVAD ER LITERACY?

Det danske sprog har endnu til gode at få et ord for det engelske 'literacy'. Ordet kommer af det græske *litera* (bogstaver) og dækker over det at kunne konsumere og producere tegn (f.eks. bogstaver og ikoner) og kunne handle ud fra tegnlæsningen. Begrebet bliver stadig mere aktuelt, i takt med at nye medier fordrer nye og forandrede læsetilgange, og at PISA-undersøgelserne gang på gang viser, at antallet af dårlige læsere er alarmerende højt.

Begrebet literacy har en lang historie og også forskellige betydninger. Før 1970'erne blev ordet især brugt i sin negative betydning: illiteracy (analfabetisme) i diskussioner om, hvorvidt en forøgelse af literacy i 3. verdenslande ville føre til økonomisk vækst. Siden starten af 90'erne har en række literacy-forskere særlig inden for etnografien og antropologien anvendt betegnelsen 'New Literacy Studies' for at markere et fokus på literacy som en social praksis til forskel fra et traditionelt fokus på literacy som tilegnelse af færdigheder. Brian Streets 'Literacy in Theory and Practice' fra 1985 anses for at være et centralt værk i New Literacy Studies.

KILDER | WWW.LITERACIES.NET & WWW.WIKIPEDIA.ORG

Hvis skyld er det?

Opfatter man akademisk skrivning som et sæt faste skrivefærdigheder, lægger man samtidig hovedansvaret over på de studerende. Det er som regel dem, der alene får skylden for en 'dårlig' tekst og ikke universitetet eller underviserne. Det skyldes en tendens hos underviserne til at se akademiske opgaver som én bestemt genre:

"Nogle undervisere mener, at en akademisk tekst altid skal skrives i upersonlig stil med passivformer, abstrakter og uden brug af 'jeg'. Men det er svært at forstå for de studerende, der er vant til at skulle udtrykke sig selv, når de skriver i et af de andre fag eller kurser, de følger."

"Sammenligner du kvalitetsbestemmelserne for ph.d.-afhandlinger på universiteterne, kan du ikke finde ét sæt retningslinjer for den gode afhandling."

Opfatter man derimod akademisk skrivning som et socialt og institutionelt anliggende, kan man vurdere teksten i forhold til den sammenhæng, den indgår i. Det bekræftes også af de internationale sammenligninger, Brian Street har foretaget som del af sin forskning: "Sammenligner du kvalitetsbestemmelserne for ph.d.-afhandlinger på universiteterne i Stockholm, Cape Town og London, er det tydeligt, at du ikke kan finde ét sæt retningslinjer for den gode afhandling. Meget af det er skjult viden og varierer fra fag til fag. Det er forkert bare at tro, at det at skrive er at skrive. Det afhænger af emnet og konteksten. Så svaret er, at den gode akademiske tekst er kontekstafhængig."

Hvad kan universitetet gøre?

Hvis ikke det er muligt at formulere fælles retningslinjer for god akademisk skrivning, hvad kan universiteterne så gøre for at hjælpe

de studerende? Ifølge Brian Street er den største udfordring at bryde med ideen om, at det kun er de studerendes skyld. Akademisk skrivning er et institutionelt anliggende, som involverer hele universitetet.

Dernæst skal underviserne blive mere bevidste om forholdet mellem viden og formidling og acceptere, at forskellige typer viden fordrer forskellige genrer. På den måde kan skriftligheden og opgaveskrivningen placeres som element i en større kommunikativ praksis.

Men det er også muligt at sætte ind i hverdagen: "Helt konkret er det vigtigt at afholde kurser, hvor både studerende og undervisere kan diskutere de mange forskellige kommunikative færdigheder. Når jeg afholder den type kurser, prøver jeg aldrig at tvinge deltagerne til at skrive på en bestemt måde, men derimod at få dem til at se den større sammenhæng. Jeg kunne for eksempel opfordre underviserne til at undersøge, hvad der sker, hvis de giver de studerende lov til at skrive med en mere aktiv stemme i en geografiopgave."

Når Brian Street afholder sine kurser, er det uden fem fiffige råd: "Jeg ville aldrig lave en guide for undervisere. Det handler i stedet om at åbne deres sind for den her slags teorier og måde at arbejde på. Jeg har stor tiltro til deres akademiske viden og dømmekraft og til, at de anvender det bedst muligt på deres eget fag. En af mine kollegaer i London har et kursus, der hedder 'Writing across disciplines', og det er lige præcis, hvad det går ud på: Undervisere fra forskellige fag mødes og taler om akademisk skrivning og ser forskellene fra fag til fag."

I sin forskning oplever Brian Street, at de studerende i højere grad end underviserne er bevidste om forskellen. Når de deltager på kurserne, har de derfor især brug for et teoretisk grundlag. Det skyldes, at de sammensætter deres uddannelser af kurser på forskellige fag og bevæger sig frem og tilbage mellem forskellige vidensfelter. I fremtiden er det oplagt, at endnu flere studerende ikke bare vil kombinere fag, men også tage hele uddannelser på tværs af landegrænser. Det er en udfordring, der kalder på en forståelse af skriftlighed som en social og institutionel praksis. For i den nye kommunikationsorden findes den gode opgave ikke. I hvert fald ikke i en guidebog for akademisk skrivning. *

Af Jakob Haahr-Pedersen, jahp@dpu.dk og
Camilla Mehlsen, cme@dpu.dk

BRIAN STREET

Antropolog og professor i sprog i uddannelse på King's College i London. Anses for en af de førende forskere inden for literacy-forskningen. Forfatter til en lang række bøger om literacy, bl.a. 'Literacy in Theory and Practice' (1985) og 'Social Literacies' (1995).